ሰናይ ተግባር ደርሆ

ቋንቋ ትግርኛ

3ይ ክፍሊ

ሰሙን 16 - 18

ብርካዊ

እዚ ሓጋዚ መፅሓፍ ክእለት ንባብ ንምምሕያሽ ካብ ዩ.ኤስ.ኤ.ኣይ.ዲ. (USAID) ብዝተረኸበ ሓገዝን ብትሕብብር ሴቭ ዘ ቺልድረን (Save the Children)፣ ሚኒስቴር ትምህርትን ቢሮ ትምህርቲ ክልል ትግራይን ተዳልዩ ዝተሓተመ እዩ፡፡

2009 ዓ.ም.

The CC By license lets others distribute, adjust, and build upon this work, for free or commercially, as long as credit given to the original creation. However, any changes form the original must be indicate.

For more info please refer: https:// creativecommons.org/licenses

ሰናይ ተግባር ደርሆ

ቋንቋ ትግርኛ

3ይ ክፍሊ

ሰሙን 16 - 18 | ብርካዊ

መዘክር ንመምህራን

እዚ መፅሓፍ ብመሰረት ሓዱሽ ስርዓተ ትምህርቲ ዝተዳለወ ሓጋዛይ ንባብ እዩ፡፡ ተምሃሮ ነዚ መፅሓፍ ተጠቒሞም ክእለታት ንባብን ምድማፅን ንኸዕብዩ ድጋፍ መምህራን ወለድን ኣድላዩ እዩ። ስለዚ ነዚ መፅሓፍ ንተምሃሮ ቅድሚ ምንባብኩም፣ ፈለማ ባዕልኹም እኹል ምድላው ንምግባር ነዞም ዝስዕቡ መምርሕታት ኣተግብሩ፡-

- ንምድማፅ ዘድልዩ ነገራት ኣመዓራርዩ፡፡ ንኣብነት፣ ተምሃሮ ንኸዳምፁ ኣዳልዉ፡፡
- ቅድሚ ንባብ ምጅማርኩም እቶም ተምሃሮ ሕቶታት ቅድመ ምድማፅ ክምልሱ ግበሩ፡፡
- ነዚ ፅሑፍ ብግቡእ ናህሪ፣ ምልከትን ኣገላልፃን ኣንብቡ፡፡
- ኣብ መወዳእታ፣ ሕቶታት ድሕረ ምድማፅ ክምልሱ ግበሩ፡፡

ሕቶ ቅድመ ንባብ

ነቲ ዛንታ ቅድሚ ምንባብኩም ነዞም ዝስዕቡ ሕቶታት መልሱ፡፡

1. ደርሆ ብምንታይ ተግባራት ትፍለጥ?
2. ካብ ተግባራት ደርሆ እንታይ ትምህርቲ ዝርከብ ይመስለኩም?
3. ሰናይ ተግባር ዝበሃል ከመይ ዝበለ ተግባር እዩ?

ኣሮንን ድልየቱን

ኣሮን ዓመት ዓመት ዝለዓለ ውዕኢት ኣናመዝገበ ካብ ክፍሊ ቀዳማይ ብምውፃእ ሳልሳይ ክፍሊ በፂሑ እዩ። ትምህርቲ ካብ ዝጅምር ኣብ ግዘ ሓጋይ ናብ ገፀር ናብ እንዳ ኣቦ ሓጉኑ ከይዱ ኣይፈልጥን። እዋን ትምህርቲ ዕረፍቲ እንትኸውን ግና ናብ ገፀር ክኸይድን ምስ እኖሓጉኑን ኣቦ ሓጉኑን ክኸውን ይደልይ እዩ።

ወለዲ ኣሮን ትምህርቲ እንተዘይሰኒፍካ ዝሓተትካዮ ክትረክብ ትኽእል ኢኻ ይብልዎ። ወትሩ ድማ ዝሓተቶም ኩሉ ብዝኽእልዎ ዓቕሚ ንኽምልሱ ዝተፈላለየ ፃዕሪ ይገብሩ። ኣሮን እውን ካብ ወለዱ ብዝረኽቦም እወንታዊ ግብረ መልሲ ስለ ዝሕጉስ ብትምህርቱ ንኽጉብዝ በርቲዑ የፅንዕ።

ኣሮን ኣብ እዋን ትምህርቲ ናብ ገፀር ክኸይድ ኢሉ ኣይሓትትን። ለምለም ዓባይ ሓፍቱ እያ፤ ለምለም ንኣሮን ኣዝያ ስለ እትፈትዎ ዝደልዮ ነገር ንኽረክብ ትሕግዞ። ክልቲኦም ኣሕዋት ምዕባይን ምንኣስን ኣይመስሉን፤ ንሓንቲ መዓልቲ እውን ብሓሳብ ተፈላልዮም ኣይፈልጡን። ወትሩ ኣብ ዝተፈላለዩ ዛዕባታት እናተዘራረቡ ብሓሳብ ክረዳድኡ ይፅዕሩ።

ለምለም ንፍዕቲ ተምሃሪት እያ፤ ኣሮን ዝኾነ ዘይፈልጦን ዘይተረድኦን ነገር እንተኣጋጢሙዎ ንዝረኸቦ ሰብ ክሓትት ከም ዘለዎ ትመኽሮ። “ሕተት ክትፈልጥ” እናበለት ደጋጊማ ስለ እትመኽሮ ድማ ሐዚ ከይተሰከፈ ዝኾነ ሕቶ ከይሓተታ ኣይውዕልን። ኣሮን ንዓባይ ሓፍቱ ጥራሕ እንተይኮነስ ንዝኾነ ሰብ ብዛዕባ ዘጋጠሞ ወይ ዝተዓዘቦ ነገር ይሓትት እዩ።

ኣሮን ብግምትን ብይመስለንን ብዛዕባ ዘይፈልጦ ነገር ተቐዳዲሙ ኣይዛረብን። ብዛዕባ ሓደ ነገር ክዛረብ እንተደልዩ ኣቐዲሙ ዝፈልጦን ኣፀቢቕ ዝተረድኦን ምኂኑ ከረጋግፅ ይፈትው። ኣሮን ነዚ ናይ ምስትውዓልን ናይ ምሕታትን ባህርይ ንኸዕብይ ለምለም ብዙሕ እኃም ነይሩዋ።

ኣሮን ኣብ ገፀር

ኣሮን ፈተና ቀዳማይ መፋርᎧ ምስ ተፈተነን ውፅኢቱ ምስ ፈለጠን ናብ እንዳ ኣባሓጉኡ ከደ። ኣቦይ ፀጋይ ኣብ ገፀር ዝነብሩን ብሕርሻ ዝመሓደሩን ኣባሓጉኡ ንኣሮን እዮም። ኣቦይ ፀጋይ ሽማግለ እኳ እንተኾኑ ቀሊል ዝብልዎ ስራሕ ብፍላይ ድማ ምርባሕ ደርሁ ዝፈትዉ ሓረስታይ እዮም።

ኣሮን ናብ ገፀር እንትኸይድ ካብ እግሪ ኣቦይ ፀጋይ ኣይፍለይን፤ ናብ ዝኾነ ቦታ ምስኦም እናኸደ ዝሰርሑዎ ይከታተል። ካብ ዝብሉዎ፣ ዝሰርሑዎን ዝተዓዘቦን ድማ ብዛዕባ ዝተፈላለዩ ነገራት ይሓትት። ኣቦይ ፀጋይ ንኹሎም ኣሮን ዘልዕሎም ሕቶታት ህድእ ኢሎም ብምስትውዓል ክምልሱ ይፅዕሩ።

ኣሮን ኣብ መረባ እንዳ ኣባሓጉኡ ኣብ ዝተፈላለየ ብርኪ ዕድመ ዝርከባ ብዙሓት ደርሁ ረኣየ። እተን ደርሁ ኣብቲ መረባ በብዓቅመን መሬት እንትዕሕራ ርእዩ ቀልቡ ናብኣተን ተስሓበ ። ሕድሕድ እተን ደርሁ ዝገብርኦ ኣፀቢቑ ንኽከታተል ድማ ኣብ ጥቓ እተን ደርሁ ዝንቀሳቐሳሉ ቦታ ኮፍ በለ።

ሓንቲ ዓባይ ደርሆ ሓመድ ፍሒራ ናብ ዝፈጠረቶ ጉድጓድ እትው ኢላ ብሓመድ ክትሽፈን ተዓዘበ። እታ ደርሆ ግልግሊኣ ገፍገፍ እናበለትን ኣእጋራ እናንቀሳቐሰትን ነቲ ሓመድ ናብ ዝባና ኣውፅኣቶ። ኣብቲ ሓመድ ገልበጥበጥ እናበለት ምስቲ ሓመድ ክትሰሓሳሕ ምስ ተዓዘበ እንታይ ከም ዝገበረት ክፈልጥ ደለየ።

ናብ ኣቦይ ፀጋይ ክኸይድ ደልዩ ክትስእ እንትብል ካልኦት ክልተ ደርሁ ተመሳሳሊ ተግባር እንትፍፅማ ኣስተውዓለ። እታ ሓንቲ ደርሆ ዝገበረቶ ካልኦት ብዘይ ኣፈላላይ እንትትግብርኦ ብምርኣዩ ድማ ኣዝዩ ተገረመ። “ኣሮን” ዝብል ድምፂ ምስ ሰምዐ ድማ ካብቲ ዝሓስቦ ዝነበረ ተበራበረ።

ኣቦይ ፀጋይ ደርሁ ክሕፀባ እንትደልያ ሓመድ እናፈሓራ ከም ዝሸፈናን ምስቲ ሓመድ ከም ዝሰሓስሓን ገለፁ። ሓመድ ከም መሕፀቢ ዝጥቀማሉ ድማ ባልዕ እንተሸግሩወን ካብቶም ባልዕ ናፃ ንኽወፃኣ ምኂኑ ኣብራህርሁ። ነዚ ተግባር ኩለን ዘርኢ ደርሆ ከም ዝጥቀማሉን ደርሁ ባዕለን ዕርየተን ከም ዝሕልዋን ነገሩዎ።

ኣሮን ወለዱን ለምለም ሓፍቱን ሓመድ ኣይትሓዝ፤ ብሓመድ እውን ኣይትፃወት ከም ዝብሉዎ ዘከረ። ብሓመድ እንትፃወት ከም ዝኹረየሉን ብሳሙና ኣፅርዩ ክሕፀብ ከም ዝእዘዝን እውን ውን ኣበለ። እናተሓብአ ብሓመድ ከም ዝፃወትን ብሓመድ ተፃዊቱ ኢዱ ብሳሙና ከም ዘይሕፀብን ዘከረ።

ሰባት ብሓመድ እንትፃወቱ ይረስሑን ይሓሙን፤ ደርሁ ግና ብሓመድ ይሕፀባን ይፀርያን እናበለ ክሓስብ ጀመረ። ደርሁ ከመይ ገይረን ብሓመድ ከም ዝሕፀባን ከም ዝፀርያን ብውሽጡ ክመራመር ጀመረ። ብዛዕባ እተን ደርሁ እናሓሰበ ድማ ሓንቲ ደርሆ ናብኡ ቅርብ በለት።

እታ ደርሆ ክትብልዕ ከም ዝደለየት ገሚቱ ኣብ ኢዱ ካብ ዝሓዞ ሌጣ ቅጫ ቆሪሱ ሸው ኣበለላ። እታ ደርሆ ነቲ ሌጣ ቅጫ ብመትኮባ ሒዛ ምስ መሬት ከተዋቕፆ ጀመረት። ደጋጊማ እንተፈተነት እኳ እቲ ሌጣ ቅጫ ምቑራስ ስለ ዝኣበያ ገዲፋቶ ካሊእ ምግቢ ናብ ምእላሽ ኣምርሐት።

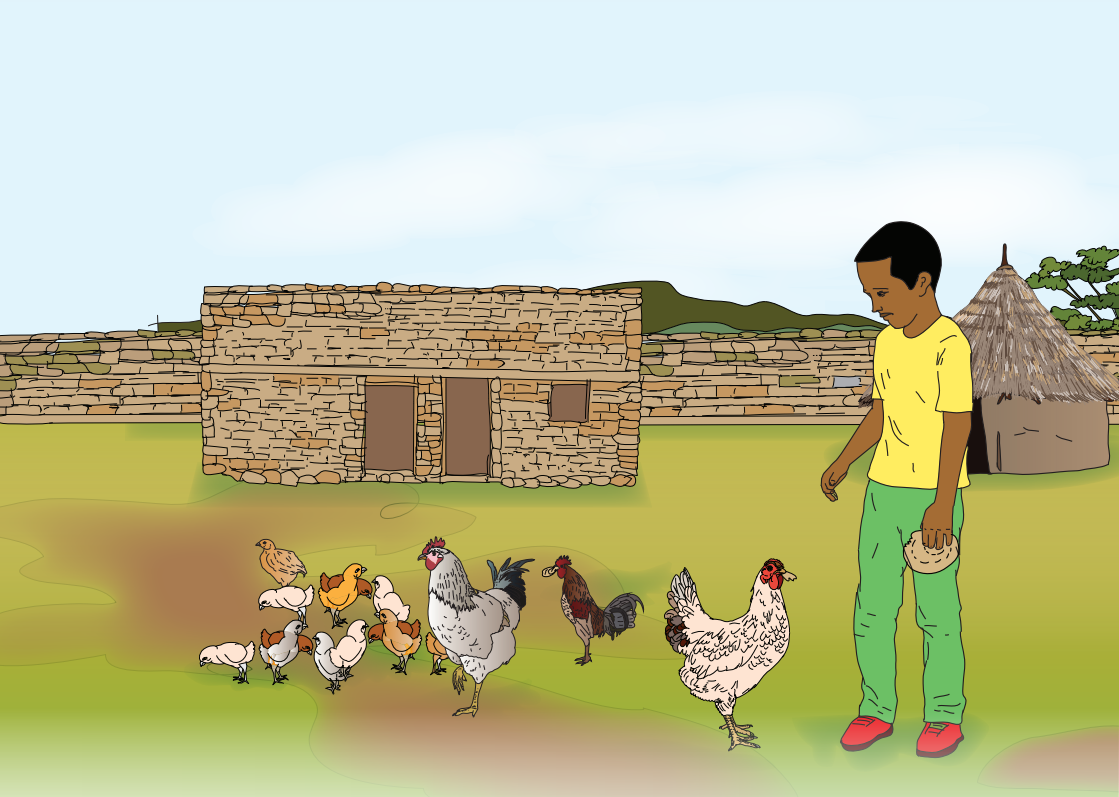

ኣሮን እታ ደርሆ ካብ ዝገበረቶ ተደጋጋሚ ፈተነ እቲ ቅጫ ምቑራስ ከም ዝኣበያን ከም ዝገደፈቶን ኣመነ። ብድሕሪኡ ነቲ ቅጫ ኣልዒሉ ቈራሪሱ ብማይ ፈትፊቱ ናብቲ ዝነበረቶ ቦታ ከይዱ ኣቕረበላ። ካብቲ ፍትፍት ኣስቱኽ ኣስቱኽ ኣቢላ በልዐት፤ ነቲ ፍትፍት ምስ ወድአት ድማ መትኮባ ናብ ባይታ ውልውል ውልውል ኣቢላ ካብቲ ቦታ ረሓቐት።

ኣሮን ካሊእ ተግባር ደርሁ ስለ ዝተዓዘበ እንታይ ከም ዝጠቅም ክሓትት ናብ ኣቦይ ፀጋይ ከደ። እታ ደርሆ ነቲ ፍትፍት ቅጫ ምስ በልዐት ንምንታይ ብመትኮባ መሬት ከም ዝፀረገት ሓተተ። በሊዓ ምስ ወድአት ኣብ መትኮባ ተረፍ ምግቢ ከይህልው ንምፅራግ ከም እትጥቀመሉ ኣረድኡዎ።

ደርሁ በሊዐን እንትውድኣ፣ ብፍላይ ዝተኣለኸ ነገር እንተበሊዐን ኣብ መትኮበን ክተርፍ ኣይደልያን። እዚ ድማ ደርሁ ብተፈጥሮ ክፀርያ ከም ዝደልያ ዝገብርኦ ፃዕሪ የርእይ። ካብዚ ዝተልዓለ ደርሁ ምስ ተመገባ ኩሉ ግዜ ኣብ መትኮበን ተረፍ ምግቢ ከይፀንሕ ብምግባር ፅርየተን ይሕልዋ።

ኣሮን “ኩሉ ግዘ ምግቢ ምስ በላዕኻ ኣፍካ ጐዕጉዕ” ከም ዝበሃል ዘከረ። ሓድሓደ እዋን ግና ብፍላይ መሓዙቱ እንትዕበዩዎ ኣፉ ከም ዘይጉዕጉዕ ዘከረ። እዛ ደርሆ ግና ባዕላ ንባዕላ ሓሲባ ድሕሪ ምግቢ ዕሬት መትኮባ እንትትሕልው ብምርኣዩ ዝፈፀሞም ተግባራት ዘኪሩ ሓፈረ።

እዛ ደርሆ ባዕላ ንባዕላ ብእትገብሮም ጥንቃቐታት ድማ ኣዝያ ከም ዝበለፀቶ ስለ ዝሓሰበ እናተገረመ ናብተን ደርሁ ተመለሰ። ሓንቲ ኣብ ጥቕኡ ዝነበረት ደርሆ ብእግራ ርእሳ ክትሓክኽ ረኣየ። ፅንሕ ኢላ ድማ ብመትኮባ ኣብ ውሽጢ ግልግሊኣ ንኽስ ንኽስ ክተብል እውን ተዓዘበ።

ኣብ መጀመርታ እንታይ ትገብር ከም ዘላ ተኸታተለ፤ ብድሕሪኡ ሐዚ እንታይ ከም ዝገበርኪ ፈሊጠ በለ። ኣብ ሰብነትኪ ዘለዉ ባልዓት ስለዝነኸሱኺ ትሓኪ ኣለኺ። ደርሆ ካብ ባልዓት ናፃ ክትወፅእ ክትብል ክልተ ሜላታት፣ ማለት እግራን መትኮባን፣ ከም እትጥቀም ድማ ኣስተውዓለ።

እታ ደርሆ እትጥቀመሉ ሜላ ባዕሉ ምስ ዝጥቀመሉ ሜላ እንተነፃዕር ድማ በቲ ኣፈላላይ ኣዝዩ ተገረመ። ኣነ ሰብነተይ ክሓክኽ እንተደልየ ብኢደይ ጥራሕ እጥቀም እንበር ብእግረይ ክሓክኽ ኣይክእልን በለ። ናብታ ደርሆ እናርኣየ ድማ “ንስኺ ግና ብእግርኺን ብመትኮብክን ምሕኻኽ ትኽእሊ” በለ።

ሓንቲ ደርሆ ብእግራ መሬት ዕሕር ዕሕር ኣቢላ ዝኾነ ነገር ብመትኮባ ሒዛ ደጋጊማ ቂም ቂም ቂም እናበለት ክትዳመፅ ሰምዐ። እንታይ ከም ዝኾነትን እንታይ ከም ዝደለየትን ክከታተል ድማ ገፁን ትኹረቱን ናብኣ እንትገብር ብዙሓት ጨጃዊት ብሓንሳብ ተኣከባ። እታ ደርሆ ብመትኮባ ሒዛቶ ዝነረት ነገር ነተን ጨጃዊት ክትህበን ስለ ዝተዓዘበ ደርሁ ዝረኸብኦ እናተማቐላ ከም ዝምገባ ኣስተውዓለ።

ኣሮንን ለምለምን ኣብ ገዛ

ኣሮን ካብ ገፀር ምስ ተመለሰ ንለምለም ሓፍቱ እንታይ ከም ዝተምሃረ ነገራ። ቀደም ከይተረድኦ ብዙሕ ሕማቕ ተግባር ከም ዝፈፀመ ብነስሓ ተዛረበ። ድሕሪ ሐዚ ግና እቶም በብእዋኑ ዝንገሩዎ ዝነበሩ ተግባራት ከም ዝፍፅም ቃል ኣተወ።

ለምለም ነቶም ደጋጊማ መኺራቶን ኣጠንቂቕቶን ዘይተግበሮም ነገራት ከም ዝፍፅሞም ቃል እንትኣትው ሰሚዓ ተገረመት። “ኣሮን ሓወይ ንስኻ ከም ወትሩኻ ትምህርትኻ ተኸታተል፤ ካሊእ ቀስ እናበለ ክርድኦካ እዩ” በለት። ኣሮን ኣብ ሓደ ሰሙን ናብ ከምዚ ዝበለ ግንዛበ ከመይ ኢሉ ከም ዝበፅሐ ኣግሪሙላ ብዛፅብኡ ክትሓስብ ጀመረት።

ኣሮን ኣንጊሁ ብምትሳእ ተኸዲኑዎ ዝሓደረ ክዳን ለይቲ ኣውሊኡ ዓሊፉ ኣቐመጠ። መደቀሲኡ ኣንሊፉ መፅሓፍ ከንብብ ጀመረ። ለምለም ካብ ድቃስ ዘይተበራበረ መሲሉዋ ክተተስኦ ሓሲባ ናብ መደቀሲኡ ኣምርሐት። ኪሕ ኪሕ ኣቢላ በሪ ከፊታ እንተርኣየት ግና ዘይሓሰበቶን ዘይተፀበየቶን ኩነታት ተዓዘበት።

ለምለም በቲ ዝረኣየቶ ኩነታት እትብሎ ጠፊኡዋ “ኣሮን ሓወይ እንታይ ድኣ ትገብር? መዓዝከ ተሲእኻ?” ብምባል ሓተት። “ከም ቀደም ከይመስለኪ ሎሚ ካብ ሰናይ ተግባር ደርሁ ተማሂረ እየ፤ ትማሊ ዝበልኩኺ ኣይትርስዒ” በለ። “እንተመሊእኻዮስ ንርእይ” ብምባል ቁርሲ ሓቢሮም ንኽበልዑ ተተሓሒዞም ወፅኡ።

ኣሮን ዝቐረበሉ ቁርሲ ቅድሚ ምብልዑ ኢዱ ብሳሙና ተሓፀበ፤ ኣፉ ብማይ ጐፅጐፀ። በሊዑ ምስ ወድአ ድማ መጀመርታ፣ ዝበልዐሉ መኣዲ ኣልዐለ፤ ቀፂሉ ኢዱ ኣፅርዩ ተሓፀበን ኣፉ እንደገና ጐፅጐፀን። ናብ ለምለም ሓፍቱ እናጠመተ ድማ “እዚ ተግባር ካብቶም ኩሉ ግዘ ክፍዕሞም ዝተለምኩዎም ሓደ እዩ” በለ።

“ኣሮን ሓወይ ካልኦት እትትግብሮም ንጥፈታት እውን ኣለዉ ማለትካ ዲኻ?” በለት ለምለም። “ካብ ሐዚ ንድሓር ዘይፈልጦን ዘይክእሎን እንተዘይኮይኑ እቶም ክፍዕሞም ተምህርንን ትመ’ክርንን ዝነበርኪ ክትግብሮም እየ” በለ። “ብትምህርተይ ጥራሕ እንተይኮንኩስ ብባህርየይ እውን ምስጉን ክኸውን እየ” በለ።

ሕቶታት ድሕረ ንባብ

ብመሰረት እቲ ዛንታ ነዞም ዝስዕቡ ሕቶታት መልሱ፡፡

1 ኣሮን ዕርየት ካብ ምንታይ ተማሂሩ?

2 ቅድሚ ምግቢ ኢድና ብሳሙና ንምንታይ ንሕፀብ?

3 ዕርየትካ ምሕላው እንታይ ረብሓ ኣለዎ?